

F e m i n i s m e
v a n d a a g

een introductie

Each time you love, love as deeply as if it were forever.

– Audre Lorde

© copyleft – vrij te verspreiden – creative commons attribution / non-commercial / share alike - Evie Embrechts, 2008

Inhoud

1. Inleiding.....	3
Een beetje chirurgie?.....	3
Gelijk loon, gelijk werk.....	4
Ouderschap en werk.....	4
Is feminisme alleen voor vrouwen?.....	4
Genderdiversiteit.....	5
Voor of tegen: beslis!.....	6
Maagd of slet?.....	6
Zichtbaarheid.....	6
2. Seksisme.....	7
3. Feminisme.....	8
Mensen van vlees en bloed.....	8
Gelijkheid én diversiteit.....	9
4. Een feministisch perspectief.....	9
Objectificatie en commodificatie.....	9
Het patriarchaat.....	10
Machtsanalyses.....	10
Sociaal constructivisme.....	10
Kruispuntdenken.....	10
Geïnternaliseerd seksisme.....	11
Radicaal feminisme.....	11
5. Concrete acties.....	12
De nood aan verzet en opkomen voor je mening.....	12
Soorten acties.....	12
6. Besluit.....	12
Feedback.....	13
Enkele organisaties in België.....	13

When I dare to be powerful, to use my strength in the service of my vision, then it becomes less and less important whether I am afraid.

– Audre Lorde

1. Inleiding

Deze tekst bevat een korte inleiding tot feminisme. Niet alle onzin wordt ontkracht, niet alle visies worden behandeld, niet alle actievormen worden belicht. De tekst probeert vooral beknopt te zijn maar toch een beeld te geven van het hoe en waarom van hedendaags feminisme.

Is er nu meer of minder seksisme dan 20, 30 jaar geleden? Misschien een interessante vraag, maar een die in deze tekst wegens plaatsgebrek niet behandeld wordt. Seksisme is zeker anders dan vroeger. Er is seksisme in de wereld vandaag, veel meer dan de meeste mensen denken. Vrouwen zijn een onderdrukte groep, maar we worden opgevoed met het idee dat dat niet meer zo is. Het feminisme, zo wordt gesteld, heeft gewonnen, en is volgens sommigen zelfs een tikje te ver gegaan. En aangezien we al gewonnen hebben, valt er niets meer te verbeteren. Het wordt weer een rustig avondje achter de TV blijkbaar.

Of we zouden slechts een enkele seconde de blik moeten richten op de wereld zoals die werkelijk is. We zouden naar buiten kunnen kijken, comfortabel ver weg van onze zetel, naar andere landen waar verkrachting als oorlogswapen gebruikt wordt. Waar vrouwen opgesloten worden en verminkt, waar vrouwen zeker niet mogen studeren, lesbische relaties aangaan of zelfs maar gaan stemmen. Waar vrouwenbaby's vermoord worden en waar

vrouwen en kinderen slachtoffer worden van mensenhandel.¹ Dat is afschuwelijk. Op wereldschaal is het duidelijk: er moet nog heel veel veranderen.

Maar we moeten ook de blik dichterbij richten. Kijken we eens in de westerse wereld, in de landen waar we wonen. Seksueel misbruik en geweld zijn enorme en enorm genegeerde problemen. Er zijn zeer veel vrouwen die slachtoffer worden van seksueel geweld, maar er wordt haast niet over gepraat. En er wordt nog minder klacht neergelegd, en het komt bijna nooit tot een veroordeling. Vaak probeert men de schuld op het slachtoffer te steken (ze zal dit of dat niet of juist wel gedaan hebben). Vaak voelt het slachtoffer zich veel schuldiger dan de dader. Er is nochtans maar één schuldige: de dader. Gezien de frequentie van voorkomen en de ernst van het misdrijf kunnen we wel degelijk stellen dat er een zwaar probleem is.²

Een beetje chirurgie?

De huidige problematische kijk op onze lichamen is nog zo'n duidelijk voorbeeld. Bijna alle vrouwen voelen zich onzeker over hun lichaam, hun gewicht, hun beharing, etc. Waarom is dat zo? Een blik op de massaproductie van deze tijd geeft ons al een idee waar die onzekerheid vandaan kan komen: met computers gecreëerde “perfecte vormen” in vrouwenbladen, volledig

1 “Total annual revenues of traffickers are estimated to range from US\$ 5 billion to US\$ 9 billion”. Economic Roots of Trafficking in the UNECE Region. http://www.unece.org/press/pr2004/04gen_n03e.htm

2 Een goed boek over dit fenomeen is de tweede-golf klassieker “Tegen haar wil – mannen, vrouwen en verkrachting” van Susan Brownmiller.

onthaarde kindervagina's in seksbladen, borsten vol siliconen en bijgewerkte schaamlippen in pornobeelden. TV-programma's waar mensen worden aangepreft dat ze een lichaamsprobleem hebben dat dan gelukkig met plastische chirurgie te verhelpen valt.³

“Wie schreef de wet waarin staat dat afwijken verkeerd is? Waarom behoeft het ouder wordende lichaam “noodzakelijk onderhoud” in de vorm van giftige stoffen, siliconen of pijnlijke facelifts? Wie heeft bepaald dat oud worden lelijk is?”

– Larissa Pans et al., Beperkt Houdbaar – Manifest

Gelijk loon, gelijk werk

Ook weer zo'n feit dat mensen keihard hun best doen om te negeren of goed te praten is dit: er is geen gelijke verdeling van mannen en vrouwen over lonen en jobs. Vrouwen doen vaak de slechtst betaalde jobs, mannen de best betaalde. Dat is geen toeval.

Het is ten eerste niet altijd zo dat vrouwen en mannen evenveel betaald worden voor dezelfde jobs. Maar stel dat dat wel het geval zou zijn: dan nog is het probleem niet opgelost. Dat een vrouwelijke manager evenveel zou verdienen als een mannelijke is geen comfort voor het – overwegend vrouwelijke en allochtone – kuispersoneel dat bijna niets verdient. Dat er nu meer vrouwelijke politici zijn is niet van veel nut voor caissières die elke dag andere uren hebben en hun kinderopvang en sociaal leven niet geregeld krijgen. Dat er een vrouw meedoet in de race voor President van

³ Er is een interessante documentaire over dit fenomeen gemaakt, “Beperkt Houdbaar” door Sunny Bergman, online te bekijken en ook op DVD: <http://www.beperkthoudbaar.info/docu/>

het Witte Huis is zonder betekenis voor een vrouw die misbruikt en in een prostitutienetwerk gedwongen wordt.

Ouderschap en werk

Onze hele samenleving is zo georganiseerd dat het ons bijna onmogelijk wordt gemaakt om kinderen en werken te combineren. Toch zou dat gemakkelijk mogelijk zijn mits enkele inspanningen. Er gebeuren wel kleine aanpassingen, maar echt structureel verandert er niets. Veel vrouwen zijn nog steeds gedoemd tot het moederschap te combineren met flexibele-uren-rotjobs, met alle sociale gevolgen van dien. 70% van de caissières in supermarkten zijn vrouwen, zij werken deeltijds en moeten zich aanpassen aan de vereiste flexibiliteit; de meeste mannen in supermarkten behoren tot het kaderpersoneel en hebben vaste jobs.⁴

Is feminisme alleen voor vrouwen?

Misbruik, geweld, onderdrukking, onzekerheid... Zijn dit problemen die alleen vrouwen aangaan? Nee, absoluut niet.

Een van de vele vooroordelen tegenover feministes, is dat we mannenhaatsters zouden zijn. Een dergelijke uitspraak is vooral een wapen tegen het feminisme: het wil ons allemaal reduceren tot een bepaalde belachelijk simplistische visie, zodat we gemakkelijker genegeerd kunnen worden.

“Maar hoe zit het dan met de mannen? Mannen worden ook geslagen/verkracht/onderdrukt...” ja, ja en ja. Dat klopt. Maar het is niet omdat de ene groep onderdrukt is, dat de andere het niet is, of dat we daar niet over zouden mogen spreken. Een dergelijke

⁴ Bron: Het neoliberal bedrog van Matthias Lievens

uitspraak wordt vaak gebruikt om te proberen ons het zwijgen op te leggen als we het hebben over vrouwen, en dus is dat een seksistische uitspraak die de specifieke ervaringen van vrouwen niet wil erkennen.

Vrouwen zijn veel vaker dan mannen slachtoffer van seksueel geweld. En als feministes gaan we het wel degelijk daarover hebben, ook als dat sommige mensen ongemakkelijk maakt.

Specifieke vormen van misbruik en onderdrukking bespreken wil niet zeggen dat we de andere vormen gaan negeren of banaliseren. We willen aandacht voor alle specifieke problemen. Er worden veel meer vrouwen dan mannen slachtoffer van seksueel geweld, kortom we moeten proberen dat fenomeen te begrijpen (*hoe komt dat?*) en op te lossen. De meeste feministes van vandaag hanteren trouwens een breed perspectief, bijvoorbeeld het zogenaamde *kruispuntdenken*⁵, waarbij allerlei vormen van onderdrukking aan elkaar worden gelinkt. Vrouwenhaat, homofobie, genderstereotiepen... ze worden door dezelfde maatschappelijke structuren veroorzaakt. Niet voor niets is "Women, Race and Class" één van de bekendste boeken van zwarte feministe Angela Davis. Niet voor niets zien we online op de meest actieve feministische blogs feministes, transactivistes en queeractivisten samenwerken tegen repressie.

Zeggen dat feministes anti-man zijn, is niet juist. Hierbij verwacht men – bewust of onbewust – het individu en de groep. Het is juist dat veel feministes vinden dat de sociale categorie van mannen meer (andere?) privileges heeft dan de sociale categorie vrouwen, en dat dat een verkeerde situatie is. Dat wil niet zeggen dat

5 Of om moeilijk te doen: het intersectionistisch perspectief

feministes tegen de man als individu zijn. En het is natuurlijk ook waar dat mannen op andere manieren in enge hokjes geduwd worden, die ook hen ongelukkig maken. Kortom, iedereen feminist!

Ook de meest radicale feministes hebben vaak samengewerkt met progressieve mannengroepen, die zich inzetten om mannen een ander – minder gewelddadig en uitbuitend – beeld van mannelijkheid te leren, en netwerken te vormen om geweld op vrouwen te voorkomen.⁶

Genderdiversiteit

Er wordt in onze samenleving een onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. De ongelijkheid tussen deze groepen is niet direct veroorzaakt door een biologisch kenmerk. Mensen die discrimineren doen trouwens geen DNA test of meting van hormoonspiegels voor ze besluiten – ah, het is een vrouw, laten we zo en zo reageren.

Ook wetenschappelijk gezien houdt die man-vrouw tweedeling geen steek: alleen al biologisch bekeken is er veel meer geslachtsvariatie dan dat, en dan hebben we het nog niet eens over *gender* gehad – de psychologische, sociale, culturele vormen van geslacht die oneindig divers (zouden kunnen) zijn.

Kortom, de categorieën man en vrouw zijn sociale categorieën en het is op basis van (vermeend) lidmaatschap tot dergelijke sociale categorieën dat mensen worden behandeld. Mensen die als vrouw worden aanzien en in dat hokje geplaatst, worden als vrouw gesocialiseerd – op een bepaalde manier opgevoed en behandeld.

6 Bijvoorbeeld <http://www.mencanstoprape.org/> en bijvoorbeeld veel nuttig werk van John Stoltenberg en Robert Jensen

In deze tekst gebruiken we vaak de termen man en vrouw, of mannelijk en vrouwelijk. Dat wil niet zeggen dat we geloven in slechts twee geslachten, die duidelijk afgelijnd zijn en die elkaars tegengestelden zijn. De termen man en vrouw zijn wel zeer belangrijk in analyses van de samenleving, en het is in dat opzicht dat we ze hier hanteren. Man en vrouw vormen twee belangrijke sociale categorieën, waarbij de laatste categorie onderdrukt wordt door de eerste. Daarom, om die onderdrukking te analyseren en aan te vallen, is het van fundamenteel belang een indeling in deze twee categorieën te gebruiken, hoewel we beseffen dat er veel meer in de wereld is dan dat.

Genderdiversiteit is een interessant en leerrijk concept, dat we in deze introductietekst helaas niet verder kunnen uitwerken.

Voor of tegen: beslis!

Nog zo'n simplisme is het hele voor/tegen seks concept. Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat men een beweging die ijvert voor diversiteit en voor de erkenning van de ervaringen van alle mensen, probeert te reduceren tot ofwel preutse seuten, ofwel pornosterren. De meeste feministes zijn natuurlijk wat ingewikkelder – menselijker – dan dat. We kunnen bijvoorbeeld radicaal tegen gedwongen seks zijn, én tegelijk ook voor een betere seksuele voorlichting⁷. Een dergelijke voorlichting zou bijvoorbeeld kunnen bespreken:

- het herkennen van en omgaan met gevoelens zoals afkeer, angst, opwinding, verliefdheid
- nee leren zeggen en nee *kunnen* zeggen, dit heeft ook te

⁷ We kunnen zelfs hopen dat betere seksuele opvoeding en communicatie leidt tot minder gedwongen seks

maken met macht⁸

- niet-stereotiepe voorlichting die niet alleen stilstaat bij heteronormatieve zo-maak-je-kinderen / zaadje-bij-het-eitje seks en ook geen reductie doet naar seks als iets puur lichamelijks (seks is een vorm van communicatie)

Maagd of slet?

Een laatste klassieker die zeker het vermelden waard is, is de maagd-of-slet tegenstelling. Hierbij worden vrouwen beschouwd als reine, maagdelijke wezens – beter dan mannen, dichter bij de natuur, moreel verfijnder, enzoverder – tot ze een kapitale fout begaan: teveel seks hebben, er te “goedkoop” uitzien, zoiets. Dan vallen ze van hun voetstuk en worden ze een slet of hoer genoemd. Niet alleen is dit natuurlijk verbijsterend simplistisch en moralistisch, het is ook zwaar seksistisch: een man die veel seks heeft, wordt bijna nooit beschouwd als problematisch: hij is een viriele hengst⁹, zij is een slet.¹⁰

Zichtbaarheid

Er is een bijna totaal gebrek aan zichtbaarheid van feminisme. Er zijn weinig of geen zichtbare acties, er is geen zichtbaar discours, er zijn geen zichtbare feministes. Er is, kortom, werk aan de winkel.

Twee mensen met feministisch gedachtegoed kunnen op enkele

⁸ Machtsproblemen gaan helaas niet zomaar opgelost worden door betere seksuele opvoeding, maar die opvoeding is wel op andere vlakken nuttig

⁹ Als je lastig wil doen, kan je de vraag stellen of hij goed gecommuniceerd heeft met al die vrouwen en hen met respect behandeld heeft

¹⁰ Er is recent een boekje uitgebracht met allerlei van dat soort dubbele standaarden: “He’s a Stud, She’s a Slut, and 49 Other Double Standards Every Woman Should Know”, door Jessica Valenti

meters afstand van elkaar zitten en toch absoluut niet van elkaar afweten. Iemand die zich onzeker voelt, en instemt met iets dat ze eigenlijk niet wil, zou zich misschien sterker hebben gevoeld moest ze zien dat er mensen die reageren tegen seksisme in haar buurt zijn.

Daarom alleen al is zichtbaarheid een belangrijk thema. We moeten durven tonen wie we zijn.

2. Seksisme

Seksisme is een patroon van handelingen en uitspraken. Het is niet een op zichzelf staand, geïsoleerd feit. Door oefening kunnen we beter worden in het herkennen van die seksistische patronen. Hoe we er dan op reageren, dat is weer een andere discussie – maar het is wel nodig te reageren, dat gebeurt trouwens veel te weinig.

Om seksisme te herkennen gaan we ervan uit: als het lijkt op seksisme, dan is het seksisme. Geen onzin zoals je in de kranten ziet: “Een ongewapende zwarte werd door agenten doodgeschoten, maar uit onderzoek blijkt dat *het geen racisme was.*” Ah, ok, we hadden wel even schrik zeg.

Dat wil dus zeggen dat het mogelijk is om per ongeluk seksistische uitspraken te doen. Ook dan is het nuttig om mensen te wijzen op dergelijke uitspraken, ze kunnen maar bijleren. Soms komen we erachter dat we zelf seksistisch gehandeld hebben. Dat kan pijnlijk zijn, maar het leidt wel tot meer zelfinzicht en op termijn word je er een beter mens door. Alvast gefeliciteerd!

Vanuit die visie volgt nog iets: in een seksistische wereld, waarin seksisme een eigenschap is van de maatschappij waarin we leven,

is iedereen in meerdere of mindere mate seksistisch. Liefst zo weinig mogelijk natuurlijk, en daar valt iets aan te doen: bewuste aandacht op ons eigen gedrag richten, bijleren, seksisme leren herkennen en bij jezelf aanpakken, kritiek durven accepteren... Dat is trouwens een van de redenen waarom in de tweede feministische golf (jaren 70 – 80 van de 20ste eeuw) er veel *consciousness-raising groups* waren: groepen waarin vrouwen met elkaar konden praten over hun ervaringen en elkaar helpen seksisme te ontdekken en te reageren.

Sommige vormen van seksisme zijn gemakkelijk te herkennen. Als we horen over mensen die vinden dat je een vrouw mag slaan of misbruiken, of dat vrouwen minder waard zijn dan mannen, dan is het gemakkelijk om het probleem te zien. Soms is het een stuk lastiger.

Er zijn zeer verraderlijke vormen van seksisme die op het eerste zicht onschuldig of zelfs positief kunnen lijken voor vrouwen. Deze stellen vrouwen bijvoorbeeld voor als “natuurlijk beter” in een aantal zaken.

“If woman had no existence save in the fiction written by men, one would imagine her a person ... very various; heroic and mean; splendid and sordid; infinitely beautiful and hideous in the extreme.”

— Virginia Woolf, *A Room of One's Own*

Het voorstellen van vrouwen als moreel beter en verfijnder dan mannen, is eigenlijk een verkapte vorm van het maagd-of-slet idee. Vrouwen zijn in die visie verfijndere, bijna heilige wezens die door

mannen op een voetstuk geplaatst moeten worden¹¹. Als ze iets verkeerd te doen vallen ze van hun voetstuk, dan zijn ze plots weer “des duivels”.

Zogenaamd welwillend of *paternalistisch seksisme* doet precies dat: het is het “gewone”, alledaagse seksisme dat meestal niet als zodanig herkend wordt. De man die altijd voor zijn vrouw betaalt, de man die vindt dat een vrouw niet alleen over straat mag en altijd door een man naar huis gebracht en beschermd moet worden.

“Vijandig seksisme is een vijandige visie op genderrelaties waarbij vrouwen worden gezien als uit op het controleren van mannen, door hun seksualiteit of door feministische ideologie. Hoewel goedaardig seksisme tegenstrijdig klinkt, betekent deze term dat sommige vormen van seksisme, voor de dader, subjectief goedaardig zijn, en vrouwen karakteriseren als pure wezens die beschermd, ondersteund en aanbeden moeten worden en wiens liefde noodzakelijk is om een man compleet te maken. Deze idealisering van vrouwen houdt tegelijk in dat zij zwak zijn en best geschikt voor stereotiepe genderrollen. Op een voetstuk gezet worden is beperkend, maar de man die een vrouw daar plaatst zal dit interpreteren als haar liefhebben, in plaats van haar te beperken (en veel vrouwen zouden hiermee akkoord gaan). Ondanks de grotere sociale aanvaarding van welwillend seksisme, toont ons onderzoek aan dat het dient als belangrijk complement van vijandig seksisme, omdat het het verzet van vrouwen tegen genderongelijkheid helpt afzwakken.”

“Evenzeer belangrijk is de manier waarop goedaardig seksisme het verzet van vrouwen tegen patriërchaat vermindert. Goedaardig seksisme werkt ontwapenend. Niet alleen lijkt het voordelig in de manier waarop het vrouwen karakteriseert, het is ook een belofte dat de kracht van mannen gebruikt zal worden ten voordele van vrouwen, als ze maar een mannelijke beschermer met voldoende status kunnen vinden. Hoe meer vrouwen afhankelijk zijn van mannen om hun beschermers en providers te zijn hoe minder ze geneigd zijn om te protesteren tegen de macht van mannen of om hun eigen onafhankelijke status te zoeken.”

—Glick & Fiske, eigen vertaling¹²

3. Feminisme

One thing about being a feminist - it's a hell of a lot better than any of the alternatives.

Wat is feminisme nu eigenlijk? Er zijn zoveel vormen van feminisme als er feministes zijn, we proberen hier toch enkele definities.

Mensen van vlees en bloed

Feministes zijn aanhangers van de idee dat vrouwen mensen zijn van vlees en bloed. Daaruit trekken we enkele eenvoudige conclusies:

11 en er dan niet meer af kunnen om iets nuttigs te doen

12 Peter Glick & Susan Fiske. 2001. An Ambivalent Alliance: Hostile and Benevolent Sexism as Complementary Justifications for Gender Inequality

- Gezien vrouwen mensen zijn van vlees en bloed moeten ze zelf kunnen beschikken over hun leven, hun lichaam en hun geest.
- Gezien vrouwen mensen zijn van vlees en bloed mogen ze niet gereduceerd worden tot objecten. Elke vrouw – elke mens – heeft een eigen mening en een eigen wil die niet dezelfde hoeft te zijn als die van een ander.

Gelijkheid én diversiteit

Feministes willen gelijkheid. Dat staat niet tegenover verschillend zijn, we accepteren dat alle mensen uniek en divers zijn; meer nog: we willen dat mensen nog veel meer in staat worden om die uniekheid te ontwikkelen. Gelijkheid staat tegenover ongelijkheid. In de hedendaagse samenleving zijn mannen en vrouwen ongelijk qua macht, qua toegang tot allerlei voorzieningen, en qua mogelijkheid tot zelfontplooiing.

Feministes ijveren voor het stopzetten van geweld, seksisme, uitbuiting en onderdrukking. Wij willen een samenleving zonder vrouwenhaat, homofobie of genderstereotiepe denkbepelden. Weg met dwingende hokjes gecreëerd om ons ongelukkig te maken en te doen consumeren. Leve de diversiteit – iedereen moet veel meer zijnhaar eigen uniekheid kunnen ontwikkelen.

De hoofdvraag van het feminisme is simpel: hoe werken we die ongelijkheid weg. Die ongelijkheid is historisch gegroeid en ze verandert doorheen de tijd. De mannelijke dominantie van een agrarische patriarchaal georganiseerde samenleving is een andere vorm van ongelijkheid dan die van een (post-) industriële samenleving. Die ongelijkheid heeft kortom te maken met de manier waarop de samenleving is georganiseerd, ze heeft een

ontstaan gehad en kan dus ook weer verdwijnen – maar eenvoudig zal dat niet gebeuren.

Het feit dat die ongelijkheid voor een groot deel bepaald wordt door de manier waarop de samenleving georganiseerd is, wil zeggen dat we niet simpelweg door onszelf te veranderen alles kunnen oplossen. Verbeter de wereld, begin bij jezelf – maar stop daar dan ook niet.

4. Een feministisch perspectief

In dit gedeelte eerst een waarschuwing: dit is een introductietekst, daarom is het nuttig een basisperspectief aan te reiken om feminisme te bedrijven. Dat is dan wel slechts één perspectief, één mening. Eén van de grote verwezenlijkingen van het feminisme is juist het erkennen van diversiteit, van de vele unieke ervaringen van vrouwen wereldwijd.

Objectificatie en commodificatie

Objectificatie wil zeggen: het proces waarbij vrouwen als objecten, als voorwerpen, worden gezien, in plaats van mensen van vlees en bloed.

Commodificatie is het proces waarbij alles tot koopwaar wordt gemaakt: liefde, seks, vrouwen(lichamen).

Prostitutie en pornografie zijn heel duidelijke voorbeelden van objectificatie en commodificatie, maar alle delen van ons leven worden hierdoor aangetast. Een autoreclame of zeilbotenreclame of shampooereclame of eender wat is sowieso seksistisch als er vrouwen (verleidelijk op de motorkap, een ijsje etend,

rondhuppelend in water) op staan, die vrouwen zijn enkel lichaam, enkel object, gebruikt om koopwaar aan te prijzen.

Het patriarchaat

In veel feministische teksten gaat het over het patriarchaat. Wat is dat eigenlijk? Om het kort te houden, is het patriarchaat in de moderne betekenis van het woord *de verzameling maatschappelijke fenomenen die zorgen voor het instandhouden van seksisme*. Het patriarchaat zorgt voor seksisme in onze cultuur en in onze opvoeding. Het is dus iets dat vrij moeilijk te zien is, het is niet zomaar een groepje oude vervelende blanke mannen (dat zou gemakkelijk zijn). Seksisme is ook iets dat constant herhaald (gereproduceerd) moet worden om effectief te blijven – vrouwen moeten regelmatig op hun plaats gezet worden, mannen die afwijken moeten terug in het hokje geduwd enz. Feministes willen natuurlijk dat herhalingsproces stopzetten, zand in de machine gooien.

Machtsanalyses

Om mensen werkelijk te discrimineren is er macht nodig. Werkelijke ongelijkheid ontstaat wanneer een bepaalde groep een andere de toegang kan ontzeggen tot iets: stemrecht, het recht vrij te gaan en staan waar we willen, het recht op zelfbeschikking over onze eigen lichamen, het beheer van geld, hogere sociale posities, enzovoort. Kijk waar de macht zit.

Sociaal constructivisme

De werkelijkheid is een sociale constructie. De manier waarop wij de wereld zien is gekleurd door opvoeding en socialisering.

Mannelijkheid en vrouwelijkheid zijn sociale constructies: niet biologisch/genetisch bepaald, maar door de manier waarop de samenleving geconstrueerd is. Deze definities veranderen doorheen de tijd en zijn anders op verschillende plaatsen, hoewel de allesomvattendheid van het kapitalisme betekent dat er grotendeels nog slechts één definitie in de hele wereld geldig is.

Wij zijn gevormd door opvoeding en cultuur, dat wil ook zeggen dat de manier waarop we ons gedragen meestal niet “natuurlijk” is (wat dan dan ook mag betekenen): dat van vrouwen onderdanig gedrag verwacht wordt, is niet natuurlijk, het is aangeleerd; dat mannen stoer heterogedrag moeten vertonen is ook aangeleerd, enzoverder. Die vormen van gedrag zijn sociale constructies. Dat leidt tot lastige vragen: wie ben je echt? Wie zou je kunnen zijn als je zou proberen die opvoeding te overstijgen? Dat lukt nooit volledig, we blijven deel uitmaken van de seksistische maatschappij waarin we leven, maar beter kan het wel.

Kruispuntdenken

“The most general statement of our politics at the present time would be that we are actively committed to struggling against racial, sexual, heterosexual, and class oppression and see as our particular task the development of integrated analysis and practice based upon the fact that the major systems of oppression are interlocking.”

—A Black Feminist Statement From The Combahee River Collective

Verschillende assen van tegenstelling snijden elkaar en versterken elkaar. Lesbische vrouwen ondervinden dubbele discriminatie,

zwarte vrouwen ook, lesbische zwarte vrouwen... verschillende assen zijn o.a. discriminatie op basis van gender, seksualiteit, leeftijd, ziekte, etniciteit, klasse, status...

Geïnternaliseerd seksisme

Als een minderheidsgroep¹³ zoals vrouwen de seksistische boodschappen die op hen afkomen gaan internaliseren (in hun geest gaan aanvaarden en met zich meedragen), wil dat zeggen dat zij ook dat seksisme gaan projecteren op andere vrouwen. Zij dragen kortom bij aan de verspreiding en herhaling van dat seksisme, hoewel ze er zelf ook het slachtoffer van zijn. Dit is meestal een eerder onbewust proces. Dat leidt tot gedrag zoals

- andere vrouwen (of jezelf) minder waard vinden als ze niet zoals het hoort gekleed zijn of zich gedragen – bijvoorbeeld vrouwen mogen niet te sexy zijn, dan zijn het sletten, maar ook niet te onsexy, dan zijn het manwijven;
- commentaar zoals “amai wat heeft die aan (daar is ze te dik/lelijk/oud/harig voor)”;
- geloven dat vrouwen emotioneler zijn en *natuurlijk* minder goed in wiskunde/informatica/auto's repareren;
- geloven dat *goede vrouwen* nooit te luid praten of te heftig reageren.

Eén van de grote verwezenlijkingen van het patriarchaat is dat het mensen heeft doen denken dat vrouwen sterk zijn en “girl power” bezitten als ze, komt dat even goed uit, precies doen wat mannen leuk vinden: er stoer-maar-niet-te-stoer uitzien, sexy, en zelfzeker-zolang-dat-maar-komt-door-complimentjes-van-mannen. Er zijn

13 Minder qua macht, niet qua aantal, in het geval van vrouwen

veel vrouwen die in een omgekeerde situatie zijn terechtgekomen: vrouwen die denken dat ze geëmancipeerde, sterke vrouwen zijn, en ondertussen stripteasecursussen en paaldanslessen volgen en zich eigenlijk precies gedragen zoals mannen willen dat ze zich gedragen¹⁴.

De internalisering van seksisme zorgt ervoor dat vrouwen zich in het ene opzicht precies gaan gedragen zoals mannen dat willen: zogenaamd bevrijd, zogenaamd sterk, sexy en gewillig. Langs de andere kant gaan vrouwen zich ook gedragen als mannen: ze gaan ook naar seksclubs, ze stoppen ook geld in de strings van vrouwen, ze ontwikkelen ook een machohouding ten opzichte van andere vrouwen die ze als seksobject leren zien¹⁵, enzoverder.

“Men look at women. Women watch themselves being looked at. This determines not only most relations between men and women but also the relation of women to themselves.”—John Berger, 1972, Ways of Seeing, p. 42

Radicaal feminisme

Feminisme is de verzetsbeweging tegen het patriarchaat.

De basis van radicaal feminisme is erg simpel: naar de oorsprong, de wortels van seksisme gaan kijken:

1. we stellen de waarom vraag en zoeken naar de werkelijke heersende onderdrukking en uitbuiting, hoe die tot stand

14 Ariel Levy in haar boek *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture* (2006)

15 What is the male gaze,
<http://finallyfeminism101.wordpress.com/2007/08/26/faq-what-is-the-%e2%80%9cmale-gaze%e2%80%9d/>

- komt en hoe we die kunnen stoppen;
2. we stellen die vraag ongeacht of dat ons lastig maakt of niet, ongeacht of we dan nog op sjieke dineetjes binnen mogen, ongeacht of we dan ruzie moeten maken en vechten voor onze idealen, ongeacht of nette politici dan besluiten dat dat een stap te ver is;
 3. We gaan 100% voor onze principes en overtuigingen: uitbuiting en onderdrukking en geweld moeten volledig stoppen, voor minder gaan we niet.

5. Concrete acties

De nood aan verzet en opkomen voor je mening

Your silence will not protect you. —Audre Lorde

Het is een vervelend maar waar feit: serieuze discussie is niet van deze tijd. Mensen vinden het vaak lastig om het oneens te zijn met elkaar, om hevig te discussiëren zonder direct een compromisstandpunt in te willen nemen. Enkele tips

- Als je vindt dat je gelijk hebt, mag je dat ook zeggen;
- Als je vindt dat iets seksistisch is, moet je dat eigenlijk zeggen, tenzij je denkt dat je veiligheid daardoor in gevaar komt;
- Probeer open te staan voor kritiek. Dat wil niet zeggen dat je die klakkeloos moet aanvaarden: “ik zou wel willen geloven in je uitleg, maar je brengt die verkeerd” is nonsens;
- Het is niet omdat iets radicaal overkomt – sterk afwijkt van de heersende opinie – dat het daarom ook verkeerd is.

Gezien het feit dat seksisme heel erg ingegraven is in onze

samenleving, is het vaak lastig om feministe te zijn. Probeer op een duurzame manier aan feminisme te doen, om het lang vol te houden. Rust als het nodig is. En denk eraan, je bent niet alleen.

Soorten acties

“There is a difference between a society in which sexism is expressed in the form of female infanticide and a society in which sexism takes the form of unequal representation on the Central Committee. And the difference is worth dying for.” —Barbara Ehrenreich, 1976

In deze tekst is te weinig plaats voor acties uit te werken, toch enkele voorbeelden:

- jezelf zichtbaar maken en kenbaar maken als feministe (luidkeels en iritant, als het moet)
- jezelf informeren door met andere mensen samen te discussiëren, leesgroepjes op te richten...
- stickers plakken op seksistische reclame-affiches
- campagnes uitwerken rond eender welk thema waar je mensen warm voor kan krijgen.

6. Besluit

Er is nog zoveel te vertellen en uit te werken, en alles wat hierboven staat is heel kort door de bocht en eenvoudig uitgelegd. Maar het is een begin. Het beste om bij te leren is altijd een groepje te vormen of aan te sluiten bij een bestaande groep en actief te worden...

Feedback

Commentaar/feedback/kritiek op deze tekst is welkom op *evie_em*
[at] yahoo.co.uk

Enkele organisaties in België

- Antwerpen: FC Poppesnor,
<http://www.feminisme.be/fcpoppesnor/>
- Antwerpen: Feministische leesgroep,
<http://leesgroepje.wikispaces.com/>
- Gent: Feministische Actiebende,
<http://www.feminisme.be/fab/>
- Gent: Feministische leesgroep,
<http://leesgroepgent.wikispaces.com/>
- Gent: Queerilla, <http://queerilla.be/>
- Hasselt: Riotgrrrls, <http://www.rgcollectief.110mb.com/>
- Vrouwen Overleg Komitee, <http://vrouwendag.be/>